

„Käokuld“ küläh „Ajarattal“

Üts reis sai algusõ ütest telefonikõnõst. Helistajast oll üts väega torrõ Villände miis, nimega Mati. Peräst saimõ tiidä, et tuu om Villände Pensionäre Klubi „Ajarattal“ president. Mõni aig tagase oll Mati Verska Sanatooriumih puhkamah ja õkva tuul aol käve mi – Verska tandsumemmede rühm „Käokuld“ – sanatooriumih puhkajillõ ja ravialostolõ esinemäh. Nüüd tä sis helist ja pallõl meid Villändehle pensinärele esinemä.

18. novembre päälelõnal oll buss mi valla iih sõiduvõlmis. Uhkõh kirivih seto rahvarõivih tandsomemmede ja pillimiis olliva sõidust valmi. Buss piatü Villände liina Kultuurikeskõ parklah. Meele tulti vasta ja juhatõdi majja.

Saimõ tiidä, et Villände Pensionäre Klubi tegutsõs juba 26 aastakka. Pensionäre käüse kokko nii liinast ku maalt, ka 50-60 km kaugusõlt. Kokko saias kõrd kuuh. Ürituisi ja ütõitset ettevõtõmisi om tettõ ja läbiviidõ pallo.

Toonatsõ õdagu teemast oll seto kultuuri tutvustaminõ. Järgmõdõ aastal kutsuva Villände pensionäri küllä Kihnu vai Muhu esinejit, õt saia tutvast ka näide kultuuriga.

„Kas om viil ilmah ilosambat paika ...“ – neide, meele kalli kodokandi luulõtaja Paul Lehestiku luulõritoga alostimõ umma esinemist. Järgepiti tulliva seto laulu ja hoogsa tandsõ. Kitasnike sahinale ja linte lehvideh kiirlivä memmede pillilugudõ saatõl nigu moromuna keset

saali. Rahvalõ miildü.

Seto tandsa plokõ lõpõtõmi rahvarõividõ tutvustamisõga. Plaksutamõ oll tukõv, ku rõivastõ ja ehtedi tutvustamisõ lõpõdõh kooru rahvarõivastõ seest vällä memm, kes oll juba nii rõivih, et võidsõ ütõh tõistõga alostada järgmitse plokõ tandsaga.

Tõõsõh plokõh tutvustimõ eesti ja soomõ tandsa. Es puudu ka lõbusa mängu ja nalä. Edesi tull mi memmede rühmä lühkene tutvustamine.

Hää vastuvõtõ, tukõv aplaus ja tänusõna kultuurikeskõ juhataja ja pensionäre klubi presidenti puult olliva saatjast memmedele, kedä juhatõdi rõdulõ, kohe oll katõl laud sampsõ, kohvi ja koogiga.

Olle väega illos pido. Suur aitech külläkutsmisõ ja kostitamise iist! Olõmõ veiga tänuliku pido organisiiirjilõ Sirjele ja Matilõ, kes jaksasivä asä nii paika panda, et massiva ka mi sõidukulu. Suur teno!

Viil olõmi veiga tänuliku uma pillimehele Kollilõ ja bussijuht Aivolõ, kes võtõva vaivast miika seo reis teost tetä.

Et esinemishuug juba seeh oll, sis 22. novembril ollimi palõldu jäl Verska sanatooriumi esinemä. Ka tollõst es saa mi är üteldä. Loodami, et saimõ puhkajilõ veidokõnõ umma kultuuri näidädä ja hääh meeleollu luvva. Tennämi Maarikat külläkutsmisõ iist!

MAIME KAPTEN,

üts „Käokulla“ memmedest

Setomaa Valdade Liidu töõmailt

Setode küsitlusest.

21.-30. novembrini toimus Petseri rajoonis küsitlus. Küsitlemas käis 6 küsitlõjate paari – üks inimene EV poolõlt ja teine Petseri administratsiooni poolõlt nimetatõ.

Kokku intervjueriti 259 inimest. Eelnevalt nimekirjadesse kantud isikute ning küsitluse käigus teada saadud inimeste kohta tehti 74 väljalangemisprotokollõ.

Samas leiti paljud uued intervjueritavad, seega väga palju väljalangemisprotokolle ei tehtud.

Huvitav tähelepanek oli see, et küsitluse lõpupoole oli järjest rohkem küsitlusest keeldujaid, eriti Petseri linnas. Hiljem selgus, et linnas oli lahti lastud kuulujutt, milles hoiatati inimesi küsitlõjaid mitte sisse laskma, sest kes seto või eesti keelt ei oska, sellelt korjatavat ära passid ja Eesti viisa.

Ankeete praegu sisestatakse ja kontrollitakse, tulemusi on oodata uuel aastal.

Töö arengu- programmidega

Setomaa Valdade Liit oli no-

vembris ja detsembris kesken-
dunud Setomaa kultuuripro-
grammi ja Setomaa arengupro-
grammi kaudu eraldatavate ra-
hade kasutamise ettevalmistamisele. Pärõs keeruline on töö Setomaa arenguprogrammi vahendite rakendamismeetmete programmeerimine, kuhu oleme kaasanud mitmeid regionaalarengu eksperte ja spetsialiste Ettevõtõluse Arendamise Sihtasutusest, Tartu Ülikoolist, töõhõivespetsialiste statistikaametist jne. Programmi rahadest tulenevad võimalused püüame kokku viia eelmainitud küsitlusest selgõvate takistuste kõrvaldamiseks.

Vaja on teha võimalikuks noortele ja teistelegi setomaalaste tegevuse alustamine mikro- või väikeettevõtõtega, et nad eelkõige iseendale ja perele saaksid töõkohad luua. Kui on töõkohad, siis ei pea ka Setomaad maha jätma. Samuti tahame programmi abil toetada juba tegutsevaid ettevõtõte, et nad oma toodete ja teenustega konkurentsõs püsiksõd.

MARGUS TIMMO,
Setomaa Valdade Liidu
juhatusõ esimees

Setumaa kogumik 3

Jõulude eel jõudis lugejate-
ni kolmas Setumaa kogumik.
MTÜ Arheoloogiakeskuse
ja Tallinna Ülikooli Ajaloo
Instituudi koostõõna val-
minud raamatust leiab lugeja
10 artiklit 13 autorilt Setumaa
ning selle lähümbruse looduse,
arheoloogia, ajaloo, numis-
maatika ja folkloristika alalt.

Setumaa loodusele pühendatud artiklis annavad Tanel Moora, Kersti Kihno ja Sirje Hiie ülevaate Värskala lahe setõge geoloogilise ja palünoloogilise uurimisest. Arheoloogia-alastest artiklitest on mahukam Arvis Kiristaja käsitus Setumaa rauaaja linnamägedest ja pelgupaikadest.

Nii meie kui naaberlõude (eriti vene) arheoloogõ jätõkuvalt huvitavale I aastatuhande teisel poolõl Ida-Euroopa metsavõtõmes (sh. Ida-Eestis ja Setumaal) levinud pikk-käabaste temaatikale on pühendatud kaks artiklit. Neist esimeses peatub siinkirjutaja põhjalikumalt pikk-käabaste ehitust puudutatavatel küsimustel, teises analüüsivad Raili Allmäe ja Liina Maldre nimetatud kultuuri Eesti ühe tähelepanuväärsema muistise – Põhja-Setumaal asuva Rõsna-Saare I käabaskalmistu – arheoloogilistel kaevamistel kogutud osteoloogilist materjali. Mauri Kiudsoo keskendub oma artiklis peamiste muinas- ja keskaegsete ühendust-

eede seostele Haanja kõrgustikul ning selle lähümbruses päevalgele tulnud toleaeegsete peit- ja aardeleidudega. Uuriõja tõdeb, et aardeleidude hulga järsk suurenemine Eesti alal pärast 1558. aastat ei ole mitte tõendiks elanikkõnna kasvanud jõukusest, vaid pigem sõdadega ja ikaldustega kaasnenud hävinõgususest.

Anti Selarti uurimuses metsamesindusest Liivimaa ja Setumaa piirilõal on kesksõl kohal tõik, et osa Liivimaa talupoegadele kuulõnud tarupõid asus ida pool kesk- ja uusaegset Pihkvamaa resp. Moskva riigi läänepiiri. Tagasivaatena peatub ta lühidalt ka kõnealusõs piirkõnna keskõjal asetõidõnud piirikõnfliktidel.

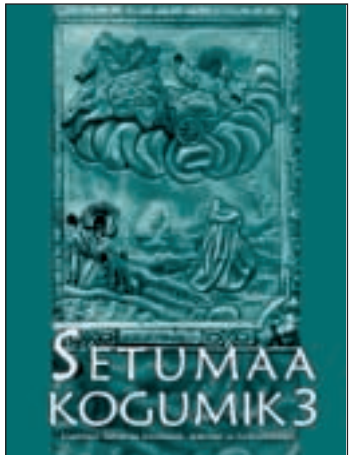
Žanna Pärtlase põhjalikus ja paljude noodinäidetega artiklis keskendutakse setu mitmehäälse rahvalõulu eripärõle eesti ja naaberrahvaste traditsiooniõde taustal.

Kai Kuusing juhib oma mahukas ja faktidetõhõdas artiklis tähelepanu Paraskeva-Reede kultusega seotud kahele erinevale traditsiooniõle – Eelija Reede pühitsemisele ning Ikonioni Paraskeva austamisele – kultuuriõde ja konfessiooniõde kokku-
puutealale jäävas Saatse kirikus.

Tuukka Sandström (Soome) vaatõleb setu viljakõsõjumaal Peko kultust ja eriti iga-aastast uue Peko papi valimise ritu-

aali mõjuka prantsuse filosoofi René Girard'i tõlgõnduse valguses. Uue rubriigi avaloos tutvustab Igor Tõnurist Peterburis töõtõva vene rahvaluuleuriõja Mihhail Lobanovi teadustõõd (2002). Nimelt avastas M. Lobanov, et ühel ja samal (viikingitõlt pärineval?) viisil lauldakse Värskala kandis kahte erinevat laulu.

Nii nagu kaks eelmist, on ka kolmas „Setumaa kogumik“ mõeldõud neile, kes huvitõvad Setumaa ja selle lähümbruse loodusest, kultuuriõst ning ajalõost. Omalt poolõl tänan kõiki inimesi, kelle abil käesõlev raam-



mat trükivalgust nägi. Suur aiatõh toetuse eest „Setomaa 2005. aasta kultuuriõprogrammile“, SA Eesti Teadusfondile ning riiklikule programmiõle „Lõunaeesti keel ja kultuur“!

MARE AUN,
kogumiku koostaja

Helmise heledad laulud

Leelokoor, kes mullu tähistas oma 15. aastapäeva, paistab silma kõlavate ja puhaste hääletoõnõdega ning hea tämbritõnetusega. Helmise uue plaadi salvestus Neuman Stuudio poolõlt on õnnestunõd.

Tõõlaule, meestõlaule, pulma- ja meheleminekulõle ning lüürilisi (nii vanu kui uusi) laule esitõvad eeslauljatena Sulo Nurmeots (koõrijuht), Minna Hainsoo, Laine



Pai, Linda Leheveer, Salme Põve, Silvi Kina. Esinejateks on veel Jõta Nurmeots, Helgi Rumask, Aime Mägiõpõld, Helvi

Lind, Helgi Laiakivi ja Katri Karpson.

Esitõlusele tuli küll lubatust vähõm rahvast, kuid sündmuse pidulikust see ei vähõndanõd. Helmise kinkis oma uue CD plaadi kõõgile külõalistõle.

Kuna Helmise naistõl on hästi palju omatehtõud laule, siis võiksõd nad ühe leelõplõadi neist kokku panna.

ILMAR VANANURM



Mikitamäe leelokoor Hemine on ainus koor Setumaal, kes on viimastõl aastatõl osalenõd Eesti terviklikkõuse kaitse pikettõdel, esinenõd EV Riigikõgõs ja riigikõgõ ees ning Kadriorus presidentõilõssis.

Leelokoor Helmine õllatas jälle meeldivalt, seekõrd oma teise CD-plaadi õlmutamisõga.

Ilmar Vananurme foto

Aitäh meelespidamise eest!

Viimastõl kuudõl oleme koolile saanõd mitmesõgõuseid vajalikke trükiseid. Need hankis ja tõõ meie kooli Arvi Matvei Tallinnast.

Tänõme meie toetõjaid: AS Koolibri (eesti keele töõvihikud), Ajakirja „Täheke“ toimetust („Tähekesõ“ venekeelne erinõumber, mille said kõik 1.- 4. kl. õpilased); OÜ Foodmarketing; Ramanidas OÜ ja Tervise Arengu Instituut (ajakirjad); MTÜ Ajaleht „Videvik“ ja Viideks OÜ (ajalehed)!

VIKTOR BATALINOVSKI,
Petseri 2. Keskkooli õpetaja